

ELEKTRONICKÉ INFORMAČNÍ ZDROJE

**Jihočeská vědecká knihovna v Českých
Budějovicích**

Zpracovala: PhDr. Ludmila Benešová

CÍL ŠKOLENÍ

- ✘ seznámit se s druhy elektronických informačních zdrojů (EIZ)
- ✘ získat orientační přehled o dostupných EIZ
- ✘ seznámit se se základy práce s EIZ a způsoby vyhledávání

ELEKTRONICKÝ INFORMAČNÍ ZDROJ

Informační zdroj, který je uchováván v elektronické podobě a je dostupný v prostředí počítačových sítí nebo prostřednictvím jiných technologií distribuce digitálních dat (např. na discích CD-ROM). V bibliografickém popisu elektronických zdrojů se používá tohoto termínu pro obecné označení druhu dokumentu.

TDKIV, NK ČR

ÚVOD DO EIZ

- ✘ dostupné prostřednictvím počítačem čitelných nosičů (offline)
- ✘ prostřednictvím počítačových sítí (online)
- ✘ vznikají jako elektronické, digitalizací nebo paralelně v tištěné a elektronické formě
- ✘ liší se tématikou, typem, rozhraním
- ✘ umožňují jednoduché či pokročilé vyhledávání, prohlížení rejstříků a indexů

VÝHODY

- × přehlednost
- × rychlá orientace
- × vyhledávací nástroje
- × multimediální data
- × jednoduchá aktualizace
- × stažení, tisk, ukládání rešeršních výsledků
- × přístup neomezeného počtu uživatelů ve stejný čas
- × přidané služby – SFX, DDS

NEVÝHODY

- × vysoké náklady u licencovaných zdrojů
- × u volných zdrojů nejistota kvality informací
- × není záruka trvalého přístupu

ZÁKLADNÍ DĚLENÍ EIZ

- z hlediska typu
 - online katalogy
 - databáze
 - digitální knihovny
 - oborové brány
- z hlediska tématického a oborového
 - jednooborové
 - multioborové
 - univerzální
- z hlediska technického zpřístupnění
 - přístup online
 - přístup offline
- z hlediska dostupnosti
 - volně dostupné
 - licencované
- z hlediska popisu primárního dokumentu
 - plnotextové
 - bibliografické
 - faktografické
 - obrazové
 - multimediální
- z hlediska původnosti obsahu
 - primární
 - sekundární
 - terciární

FINANCOVÁNÍ EIZ

- ✘ za přístup lze platit různými způsoby:
 - jednorázový nákup
 - platba za časově omezený přístup
 - platba za využití (pay-by-use)
- ✘ cena se odvíjí podle typu zdroje a velikosti instituce
- ✘ slevy pro první nákup, dlouhodobější smlouvy, konsorciální slevy

PRIMÁRNÍ EIZ

× E-knihy

- formáty, čtečky e-knih, prodejci, půjčování

× E-časopisy

- pouze elektronicky – Ikaros
- elektronické verze tištěných časopisů – Lidovky.cz, iDnes.cz, Reflex, Sociologický časopis (úplné online archivy jsou obvykle zpoplatněné)
- Open Access (otevřený přístup)

<https://doaj.org/>

× Databáze

- faktografické, obrazové, audio, video

× Naxos, PressReader, Anopress, ASPI

SEKUNDÁRNÍ ZDROJE

× Databáze

Zdroj uspořádaných informací, který svůj obsah zpřístupňuje uživatelům a umožňuje jim vyhledání kvalitních, ověřených a aktuálních informací z nejrůznějších oborů.

Dělí se stejně jako EIZ, nejčastěji podle obsahu (oborové, multioborové) a přístupnosti (volně dostupné, licencované).

Obsahují bibliografické záznamy publikací a článků, doplněné o abstrakty, často i o plné texty.

× Výhody:

- velké možnosti vyhledávání
- přístup 24 hodin denně
- neomezený počet uživatelů
- rychlost

× Nevýhody:

- možná ztráta dat
- nejednotné vyhledávání
- nekompatibilita zařízení

× Vyhledávání

- v jednotlivých databázích se liší (náповěda, často kladené dotazy)
- výběr správné databáze, správná formulace dotazu
- znalost práce s Booleovskými a proximitními operátory

ČNB – ČESKÁ NÁRODNÍ BIBLIOGRAFIE

- ✘ Nejucelenější zdroj bibliografických informací o produkci vydané na území ČR.
- ✘ Dílčí databáze:
 - České knihy
 - Články v českých novinách, časopisech a sbornících
 - Periodika vydávaná na území ČR
 - Zahraniční bohemika
 - Disertace a autoreferáty
 - Národní autority

OBOROVÉ DATABÁZE

(FREE/LICENCOVANÉ)

- × Česká literární bibliografie – Ústav pro českou literaturu AV ČR
- × Bibliografie české lingvistiky – Ústav pro jazyk český AV ČR
- × Bibliografie dějin českých zemí – Historický ústav AV ČR
- × Česká divadelní bibliografie – Institut umění – Divadelní ústav
- × Geografická bibliografie ČR – Přírodovědecká fakulta UK
- × Pedagogická bibliografická databáze – Národní pedagogické muzeum a knihovna
- × Bibliographia medica Čechoslovaca – Národní lékařská knihovna
- × ČZPB – Česká zemědělská a potravinářská bibliografie
Zemědělské poradensko-vzdělávací centrum a knihovna Antonína Švehly
- × MANUSKRIPTORIUM – NK ČR
- × KRAMERIUS
- × ERIC
- × MEDLINE
- × LION

MULTIOBOROVÉ DATABÁZE

- × JSTOR (Journal Storage)
- × SCOPUS
- × WEB OF SCIENCE
- × ProQuest Central
- × EBSCO

HAN, Shibboleth – vzdálený přístup do databází po zadání uživatelského jména a hesla

Databázová centra – Dialog (900 databází), Genios (350 databází), Ovid (300 databází) STN Internacional (220 databází), OCLC, QUESTEL

KATALOGY

- ✘ **Elektronický knihovní katalog** – seznam dokumentů, které jsou uloženy v dané knihovně a je zpracováván pro potřeby uživatelů knihovny

- ✘ **Obsahuje:**
 - záznamy o dokumentech daného fondu a lokační údaje
 - informace o výpůjčkách, prodlužování, objednávání, rezervacích

- ✘ **Umožňuje:**
 - vyhledávání a filtrování výsledků
 - řazení podle relevance
 - fasety (řezy) – roztřídí výsledky do skupin

- ✘ **Doplňky služeb:**
 - lematizátor – řeší dohledání základů slov a eliminuje ohýbání českých slov
 - Z39.50 klient – řeší dohledání obdobných výsledků v katalozích jiných knihoven

- ✘ **Aleph, ARL, Carmen, Daimon, Clavius**

SOUBORNÉ KATALOGY

- × CASLIN
- × SKAT
- × Portál NTK
- × Souborné katalogy VŠ – UK, MU
- × WORLDCAT

INFORMAČNÍ BRÁNY

- ✘ **JIB** – Jednotná informační brána – končí 31.12.2018
 - umožňuje uživatelům z jednoho místa jedním vyhledávacím rozhraním využívat české a zahraniční zdroje (katalogy knihoven, souborné katalogy, databáze)
- ✘ **KNIHOVNY.CZ**
- ✘ **KIV** – Informační brána knihovnictví a informační vědy
- ✘ **ART** – Oborová brána Umění a architektura
- ✘ **MUS** – Oborová informační brána MUSICA
- ✘ **TECH** – Oborová brána Technika

REŠERŠE

- ✘ z francouz. *la recherche* = hledání, bádání, průzkum, výzkum
- ✘ výsledek (popř. proces) vyhledávání informací ve formě dokumentografických nebo faktografických záznamů, popř. plných textů dokumentů. Rešerše se zpracovává na základě rešeršního požadavku uživatele, který je zformulován pomocí dotazovacího jazyka do rešeršního dotazu; při provádění rešerše se uplatňuje rešeršní strategie. Fixovaná na nosič = sekundární dokument.(TDKIV)

REŠERŠE

druh výběrové bibliografie = soupis záznamů dokumentů nebo jejich částí odpovídající danému informačnímu požadavku

× **Rešerše**

zpracovaná na základě specifického požadavku konkrétního uživatele

(*knihy, články, za 2 roky, čj, aj*)

× **Výběrová bibliografie**

určena širšímu okruhu uživatelů

(bibliografie české lingvistiky za rok 2015)

DRUHY REŠERŠÍ PODLE:

- 1. Druhu dokumentu**
dokumentografická ; faktografická
- 2. Způsobu zpracování**
klasická ; strojová ; kombinovaná
- 3. Úplnosti zahrnutých informací**
úplná ; výběrová ; jednodruhová ; komplexní
- 4. Časového hlediska**
jednorázová ; průběžná
- 5. Zpracování záznamů**
citace dokumentů ISO 690, ISO 690-2 ; anotované katalogizační záznamy

REŠERŠE – METODIKA ZRACOVÁNÍ

- ✘ Informační potřeba, která vzniká z nedostatku informací, které uživatel potřebuje k vyřešení úkolu či problému. Pokud tuto potřebu zformuluje, vytváří se *rešeršní požadavek*.
- ✘ *Rešeršní dotaz* vzniká, pokud rešeršní požadavek vyjádříme v dotazovacím jazyce určitého systému – databáze.
- ✘ Výsledkem rešeršní činnosti je *rešerše*.

1. etapa - příprava

- formulace a analýza rešeršního požadavku
- volba vhodného vyhledávacího zdroje
- volba a kombinace klíčových slov

2. etapa – vyhledávání vlastní vyhledávání ladění rešeršního dotazu

3. etapa – zpracování vyhotovení rešerše

REŠERŠNÍ POŽADAVEK - PŘÍPRAVA

- × Téma
- × Účel
- × Druh dokumentu
- × Počet záznamů
- × Chronologické vymezení
- × Jazyk dokumentů
- × Termín zpracování

správné stanovení terminologie, klíčová slova, cizojazyčné ekvivalenty

vyhledání relevantních informačních zdrojů, formulace dotazu

VYHLEDÁVÁNÍ

- ✘ volba řešeršní strategie
 - strategie stavebních kamenů
 - strategie rostoucí perly
 - strategie osekávání
- ✘ vyhodnocení relevance nalezených informací
 - kombinování klíčových slov
 - použití Booleovských operátorů – AND, OR, NOT

ZPRACOVÁNÍ - VÝSTUP

Zásady zpracování – ČSN 010198 Formální úprava rešeršní

- 1. Titulní list**
evidenční číslo, název organizace, jméno zpracovatele, název rešerše, klíčová slova, MDT znaky, jméno žadatele, datum, počet záznamů
- 2. Analytický list**
druhy dokumentů, počet záznamů, časové vymezení, uspořádání záznamů, soupis informačních pramenů
- 3. Základní část**
vlastní soupis záznamů uspořádaný podle druhu dokumentů - abecedně, chronologicky
záznamy – citace ISO 690, ISO 690-2, jiné citační styly (Harvard, Turabian, ASA, MLA)
anotovaný katalogizační záznam

Generátory citací: <https://www.citace.com/>

DĚKUJI ZA POZORNOST
